

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
NATIONAL ACADEMY FOR PUBLIC ADMINISTRATION
UNDER THE PRESIDENT OF UKRAINE
LVIV REGIONAL INSTITUTE FOR PUBLIC ADMINISTRATION

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
EFFICIENCY OF PUBLIC ADMINISTRATION

Заснований у вересні 2002 р.
Founded in September 2002

Збірник наукових праць
Collection of Academic Papers

*За загальною редакцією члена-кореспондента НАН України В. С. Загорського
та доцента А. В. Ліпенцева*
*Edited by Corresponding Member of the NAS of Ukraine V. Zahorskyi,
Associate Professor A. Lipentsev*

Випуск 1 (54)
Issue 1 (54)

Виходить чотири рази у рік
Issued four times a year

Львів
ЛРІДУ НАДУ
Lviv
LRIPANAPA
2018

УДК 352(082)
Е 90
ISSN 2070-4011

Ефективність державного управління [Текст] : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України. — Вип. 1 (54) : у 2 ч. / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. — 286 с.

Висвітлено науково-практичні підходи, міркування та результати науково-практичних досліджень, що стосуються державного управління та його ефективності, державної служби і місцевого самоврядування. Розглянуто економічні та історичні проблеми державотворення, питання управління системою охорони здоров'я.

Для працівників органів державного управління та місцевого самоврядування, громадських організацій і об'єднань, науковців, усіх, хто цікавиться проблематикою державної служби, державного управління та місцевого самоврядування.

Efficiency of Public Administration [Text] : collection of academic papers of the Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine. — Issue 1 (54) : in 2 vol. / ed. by Corresponding Member of the NAS of Ukraine V. Zahorskyi, Associate Professor A. Lipentsev. — Lviv : LRIPA NAPA, 2018. — 286 p.

The scientific and practical approaches, different points of view and the results of scientific and practical researches concerning public administration and its efficiency, public service and local government are given. Economic and historical problems of state formation, issues of the health care system management are considered.

It is intended to be used by employees of public authorities, local government bodies, non-government organizations and associations, scientists, everyone interested in public service, public administration and local government issues.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України. Протокол № 2/48 від 27.03.2018 р.

Recommended by the Academic Council of the Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine. Protocol № 2/48 dated March 27, 2018.

Збірник наукових праць внесений до Переліку наукових фахових видань України з галузей наук: "Державне управління", "Економічні науки" (Наказ МОН України № 241 від 09.03.2016 р.), а також індексується у міжнародних наукометричних базах: Index Copernicus, Google Scholar.

The collection of academic papers is included in the list of scientific specialized editions of Ukraine in the fields of Public Administration and Economic Sciences (Decree of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 241, dated March 09, 2016) and is indexed in the international scientometric databases Index Copernicus and Google Scholar.

УДК 352(082)

© Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президенті України, 2018
© Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, 2018

Редакційна колегія

Загорський В. С. – директор ЛРІДУ НАДУ, член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії економічних наук України, голова редакційної колегії;

Ліпенцев А. В. – заступник директора з наукової роботи, кандидат економічних наук, доцент, заступник голови редакційної колегії;

Каляєв А. О. – декан факультету публічного управління та адміністрування ЛРІДУ НАДУ, кандидат історичних наук, доцент, відповідальний секретар редакційної колегії;

Антонов П. – доктор, професор, декан факультету комп'ютеризації і автоматизації Технічного університету м. Варна (Болгарія);

Борщук Є. М. – професор кафедри менеджменту ЛРІДУ НАДУ, доктор економічних наук, професор;

Ванієвська О. І. – завідувач кафедри української та іноземних мов, кандидат філософських наук, доцент;

Кляйн В. – доктор, доцент кафедри бізнес-адміністрування Коледжу бізнесу і управління Університету Іллінойс-Спрінгфілд;

Войтович Р. В. – ректор Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України, доктор наук з державного управління, професор;

Гургула Т. В. – професор кафедри регіонального управління та місцевого самоврядування ЛРІДУ НАДУ, доктор економічних наук, професор;

Дробот І. О. – професор кафедри державного управління ЛРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, професор;

Дрозд Р. – доктор габіл., професор, ректор Поморської академії у м. Слупську (Республіка Польща);

Жук М. В. – професор кафедри менеджменту ЛРІДУ НАДУ, доктор економічних наук, професор;

Крайник О. П. – професор кафедри економіки ЛРІДУ НАДУ, доктор економічних наук, професор;

Красівський О. Я. – завідувач кафедри європейської інтеграції та права ЛРІДУ НАДУ, доктор історичних наук, професор;

Кузьмін О. Є. – директор Навчально-наукового інституту економіки і менеджменту Національного університету “Львівська політехніка”, доктор економічних наук, професор;

Куйбіда В. С. – президент НАДУ, професор кафедри державного управління ЛРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, професор;

Кучабський О. Г. – доктор наук з державного управління, професор Поморської академії (Польща);

Матвійшин Є. Г. – завідувач кафедри економічної політики та економіки праці ЛРІДУ НАДУ, доктор економічних наук, доцент;

Міхальський Т. – доктор габіл., професор, професор кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Республіка Польща);

Надюк З. О. – професор кафедри державного управління ЛРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, доцент;

Новак-Каляєва Л. М. – професор кафедри державного управління ЛРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, доцент;

Петровський П. М. – завідувач кафедри державного управління ЛРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, професор;

Плат'є Й. – доктор габіл., професор, професор Банківського інституту у м. Вроцлаві (Республіка Польща);

Помякєвіч Я. – доктор, ректор Інституту безпеки і охорони м. Варшава (Республіка Польща);

Руденко О. М. – професор кафедри менеджменту Чернігівського національного технологічного університету, доктор наук з державного управління, доцент;

Саханенко С. Є. – професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування ОРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, професор;

Сушинський О. І. – перший заступник директора ЛРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, професор;

Такаландзе Л. – доктор, професор, спікер Ради Представників Сухумського державного університету (Грузія);

Франке Х. – доктор, доцент кафедри загального управління Інституту державного управління поліції та права землі Мекленбург – Передня Померанія (Німеччина);

Фурса М. В. – начальник відділу координації наукових досліджень та підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів ЛРІДУ НАДУ, кандидат філософських наук, доцент.

Editorial board

- Zahorskyi V. S.** – Director of LRIPA NAPA, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Doctor of Economics, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, Chief of the Editorial Board;
- Lipentsev A. V.** – Deputy Director for Research of LRIPA NAPA, PhD in Economics, Associate Professor, Deputy Chief Editor of the Editorial Board;
- Kaliaiev A. O.** – Dean of the Faculty of Public Management and Administration of LRIPA NAPA, PhD in History, Associate Professor, Executive Secretary of the Editorial Board;
- Antonov P.** – Dean of the Faculty of Computerization and Automation of the Technical University of Varna (Bulgaria), Doctor, Professor;
- Borshchuk Ye. M.** – Professor of the Department of Management of LRIPA NAPA, Doctor of Economics, Professor;
- Vanivska O. I.** – Head of the Department of Ukrainian and Foreign Languages, PhD in Philological Sciences, Associate Professor;
- Kline W.** – Doctor, Associate Professor, Department of Business Administration of the College of Business and Management, University Illinois Springfield;
- Voitovych R. V.** – Rector of the Ukrainian State Employment Service Training Institute, Doctor of Public Administration, Professor;
- Hurhula T. V.** – Professor of the Department of Regional Administration and Local Government of LRIPA NAPA, Doctor of Economics, Professor;
- Drobot I. O.** – Professor of the Department of Public Administration of LRIPA NAPA, Doctor of Public Administration, Professor;
- Drozd R.** – President of the Pomeranian University in Slupsk (Poland), Dr. Hab., Professor;
- Zhuk M. V.** – Professor of the Department of Management of LRIPA NAPA, Doctor of Economics, Professor;
- Krainyk O. P.** – Professor of the Department of Economics of Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Doctor of Economic Sciences, Professor;
- Krasyvskiy O. Ya.** – Head of the Department of European Integration and Law of LRIPA NAPA, Doctor of History, Professor;
- Kuzmin O. Ye.** – Director of the Educational and Scientific Institute of Economics and Management of the National University “Lviv Polytechnic”, Doctor of Economics, Professor;
- Kuibida V. S.** – President of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Professor of the Department of Public Administration of Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Doctor of Public Administration, Professor;
- Kuchabskyi O. H.** – Doctor of Public Administration, Professor of Pomeranian Academy (Poland);
- Matviishyn Ye. H.** – Head of the Department of Economics of Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor;
- Mikhalskyi T.** – Professor of the Department of Geography of Regional Development of the Gdansk University (Poland), Doctor Habilitatus, Professor;
- Nadiuk Z. O.** – Professor of the Department of Public Administration of LRIPA NAPA, Doctor of Public Administration, Associate Professor;
- Novak-Kaliaieva L. M.** – Professor of the Department of Public Administration of the Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Doctor of Public Administration, Associate Professor;
- Petrovskyi P. M.** – Head of the Department of Public Administration of LRIPA NAPA, Doctor of Public Administration, Professor;
- Platie Y.** – Professor of the Wroclaw Institute of Banking (Poland), Dr. Hab., Professor;
- Pomiankivich Ya.** – Rector of the Institute of Safety and Security in Warsaw (Poland), Doctor;
- Rudenko O. M.** – Professor of the Department of Management of Chernihiv National University of Technology, Doctor of Public Administration, Associate Professor;
- Sakhanenko S. Ye.** – Professor of the Department of Public Administration and Local Government of ORIPA NAPA, Doctor of Public Administration, Professor;
- Sushynskiy O. I.** – First Deputy Director of LRIPA NAPA, Doctor of Public Administration, Professor;
- Takalandze L.** – Speaker of the House of Representatives of Sokhumi National University (Georgia), Doctor, Professor
- Franke Kh.** – Associate Professor of the Department of General Management of the Institute for Public Administration, Police and Justice in Mecklenburg-Western Pomerania (Germany), Doctor;
- Fursa M. V.** – Head of the Department for Coordination of Scientific Research and Training of Academic and Scientific Staff of the Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, PhD in Philosophy, Associate Professor.

ЗМІСТ

Частина 1 Державне управління

Теорія та історія державного управління

<i>Каляев А. О.</i> Теоретичні підходи щодо трансформації сучасних моделей державного управління у сфері безпеки та оборони	13
<i>Підбережний Н. П.</i> Висвітлення проблем публічного управління у сфері етнополітичних відносин в Україні в контексті сучасних дослідницьких підходів	20
<i>Боровська Г. С.</i> Волинська трагедія: історико-правовий контекст	30
<i>Бялоблоцькі К.</i> Імміграційні процеси у Словаччині та Чехії: профілі, подібність і відмінність	38
<i>Магась Г. А.</i> Наукові основи теорії охорони державного кордону України як спеціалізованої галузі наукового пізнання	49
<i>Слоньовський М. В.</i> Мотивація як основний принцип розвитку людських ресурсів системи публічного управління	56

Механізми державного управління

<i>Кіянка І. Б., Мельнишин Л. В.</i> Регіональний розвиток і європейська інтеграція в контексті публічного управління	65
<i>Крутий О. М., Радченко О. В.</i> Основи партнерської взаємодії держави і приватного сектору	72
<i>Майстро С. В., Більовський М. О.</i> Державна політика енергоефективності та енергозбереження як необхідна передумова забезпечення енергетичної безпеки України	80
<i>Малиш Н. А., Москаленко С. О.</i> Державна політика розвитку альтернативної енергетики в Україні	88
<i>Горбатюк С. Є.</i> Стратегічне планування в системі забезпечення соціогуманітарної безпеки в Україні	96
<i>Козаченко Т. П.</i> Сучасна парадигма екологізації публічного управління	107
<i>Гордієнко Є. П.</i> Нормативно-правове забезпечення соціального захисту учасників бойових дій	117
<i>Журавель Ю. В.</i> Концептуальна модель стратегічного плану підприємств харчової промисловості	126
<i>Лемішко Б. Б.</i> Роль громадських організацій у забезпеченні якості безперервного професійного розвитку фахівців сімейної медицини	138
<i>Мостова К. В.</i> Напрями вдосконалення організації та здійснення прикордонного контролю в Україні в контексті забезпечення національної безпеки	144
<i>Соломко Ю. І.</i> Надання адміністративних послуг в електронній формі на державному рівні	151
<i>Нікітєлова Є. М.</i> Правове забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки Республіки Польща	158

<i>Федорчак В. В.</i> Удосконалення підходів до функціонування системи державного управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій	168
<i>Чаплай І. В.</i> Цілі державних комунікативних планів Верховної Ради України за ступенем загальності та точності	175

Державна служба

<i>Андрійв М. М.</i> Децентралізація публічної влади: взаємозв'язок компетенцій та компетентностей	185
<i>Андрєєв В. О.</i> Відповідальність за порушення присяги державного службовця	192

Частина 2

Економічна політика та фінанси

<i>Борщук С. М., Заверуха М. М.</i> Концептуальні основи формування національної доктрини детінізації економіки	203
<i>Крайник О. П.</i> Механізми контролю за реалізацією стратегій соціально-економічного розвитку регіону	210
<i>Бліщук К. М.</i> Управління розвитком території: економічні аспекти	217
<i>Акімова Л. М.</i> Методологічні підходи щодо оцінювання фінансової безпеки на рівні державних установ	225
<i>Гбур З. В.</i> Державне управління економічною безпекою: проблемні зони	233
<i>Киртока М. П.</i> Розрахунок концесійного платежу як складова економічного механізму державного управління	244
<i>Оцабрик І. І.</i> Оборонно-промисловий комплекс України в умовах економіки постіндустрального суспільства	254
<i>Приліпко С. М.</i> Особливості діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у сфері житлово-комунального господарства	260
<i>Лихач Ю. Ю.</i> Напрями удосконалення інституційно-правового забезпечення діяльності Апарату Верховної Ради України	268
<i>Відомості про авторів</i>	274

CONTENTS

Volume 1 Public administration

Theory and history of public administration

<i>Kalyaev A.</i> Theoretical approaches to transformation of modern models of public administration in the field of safety and defense	13
<i>Pidberezhnyk N.</i> Treatment of problems of public management in the area of ethnopolitical relations in Ukraine in the context of modern study approaches	20
<i>Borovska H.</i> Volyn tragedy: the historical-legal context	30
<i>Bialoblocki K.</i> Immigration processes in Slovakia and the Czech Republic: profiles, similarity and difference	38
<i>Mahas H.</i> Scientific fundamentals of the theory of protection of the state border of Ukraine as a specialized branch of scientific knowledge	49
<i>Slonovsky M.</i> Motivation as the main principle of human resources development in the public administration system	56

Mechanisms of public administration

<i>Kitanka I., Melnyshyn L.</i> Regional development and European integration in the context of public administration	65
<i>Krutiy O., Radchenko O.</i> Basics of partner interaction of the state and the private sector	72
<i>Maistro S., Bilovskyi M.</i> State energy efficiency and energy conservation policy as the necessary provision for energy security of Ukraine	80
<i>Malysk N., Moskalenko S.</i> Public policy for the development of alternative energy in Ukraine	88
<i>Horbatiuk S.</i> Strategic planning in the system of social and humanitarian security provision in Ukraine	96
<i>Kozachenko T.</i> Modern paradigm of ecologization of public administration	107
<i>Hordiienko Ye.</i> Normative and legal support for social protection of participants in military action	117
<i>Zhuravel Yu.</i> A conceptual model of the strategic plan of food industry enterprises	126
<i>Lemishko B.</i> The role of civic organizations in the provision of quality ongoing professional development of family medicine specialists	138
<i>Mostova K.</i> Directions for improving the organization and implementation of border control in Ukraine in the context of providing national security	144
<i>Solomko Yu.</i> Providing administrative services electronically on the state level	151
<i>Nikipielova Ye.</i> legal support for state policy development and implementation in the field of national security of the republic of Poland	158
<i>Fedorchak V.</i> Improvement of approaches to the functioning of the system of public emergency risk management	168

<i>Chaplay I.</i> Goals of public communicative plans of the Verkhovna Rada of Ukraine by the level of generality and accuracy	175
---	-----

Public service

<i>Andriiv M.</i> Decentralization of the public authority: interconnection between competences and competencies	185
<i>Andriev V.</i> Responsibility for violation of the public service	192

Volume 2

Economic policy and finance

<i>Borschuk Ye., Zaveruhha M.</i> Conceptual basis for the development of a national economy deconization document	203
<i>Krainyk O.</i> Mechanisms for monitoring the implementation of strategies for socio-economic development of the region	210
<i>Blishchuk K.</i> Managing territorial development: economic aspects	217
<i>Akimova L.</i> Methodological approaches for estimation of financial security at the level of public institutions	225
<i>Hbur Z.</i> Beginning in the state economic security management	233
<i>Kyrtoha M.</i> Calculation of the concession payment as a component of the economic mechanism of government control	244
<i>Otsabryk I.</i> The defense industrial complex of Ukraine in an economy of postindustrial society	254
<i>Prylipko S.</i> Peculiarities of activity of agricultural service cooperatives in the sphere of housing and municipal services	260
<i>Lykhach Yu.</i> Directions for improvement of institutional and legal supply of the activity of the Apparatus of the Verkhovna Rada of Ukraine	268
 <i>Information about authors</i>	 277

Л. Акімова

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ НА РІВНІ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ

Проаналізовано різноманітні підходи науковців до оцінки фінансової безпеки підприємства. Виділено основні методи забезпечення фінансової безпеки держави. Охарактеризовано ризики при забезпеченні фінансової безпеки України. Окреслено основні індикатори економічної безпеки при оцінюванні рівня фінансової безпеки держави. Виділено сигнали окремих індикаторів фінансової безпеки.

Ключові слова: економічна безпека держави, індикатори фінансової безпеки, загрози фінансовій безпеці, фінансова безпека, методичні підходи, аналіз, індикатори, критерії, функціональна структура.

В умовах інтенсивного поширення кризових явищ в економіці України, фінансової та політичної нестабільності, посилення конкурентної боротьби та негативного впливу факторів зовнішнього середовища, проблема забезпечення фінансової безпеки підприємства набула особливого значення.

Фінансова безпека є індикатором ефективності та результативності діяльності підприємства як у поточному, так і у плановому періодах, тому дослідження цього питання викликає значний науковий інтерес.

Окрім того, належний рівень фінансової безпеки забезпечують здійснення моніторингу і визначення основних загроз для своєчасної розробки та здійснення практичних заходів зниження негативного впливу чи ліквідації загроз, які поділяють на внутрішні та зовнішні, існуючі та можливі.

Значна кількість науковців займається питанням оцінки фінансової безпеки підприємства. Так, у працях таких фахівців, як О. Амосов, К. Гарячева, А. Іванова, А. Сухоруков, Л. Матвійчук, О. Почечун, Л. Лісовська, М. Рета, М. Єрмошенко, О. Савицька та інші, узагальнено теоретичні та практичні матеріали значної кількості науковців щодо методів оцінки фінансової безпеки підприємства. Проте, проаналізувавши велику кількість методичних підходів, з їх позитивними та негативними чинниками, ми дійшли висновку, що неможливо визначити єдиний підхід до оцінки фінансової безпеки підприємства.

Проте методологічні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки та її складових включають визначення критерію фінансової безпеки, вибір показників (індикаторів), визначення їх порогових значень, моніторинг цих показників, співставлення фактичних значень показників із пороговими, визначення ступеня фінансової безпеки, аналіз отриманих результатів, прогнозування найважливіших груп показників (індикаторів).

Граничні значення індикаторів А. Сухоруков називає “пороговими”, а відхилення фактичного значення індикатора від порогового свідчить про необхідність попередження або усунення причин цих відхилень [1]. Порогові значення індикаторів встановлюють залежно від особливостей досліджуваного процесу. Вони не визначаються точними розрахунками, а встановлюються експертно на основі досвіду.

М. Єрмошенко вважає сукупність індикаторів стану фінансово-кредитної сфери основною вхідною інформацією, на якій базується весь процес стратегічного планування фінансової безпеки [2]. Недостатній рівень фінансової безпеки в Україні, таких її елементів, як безпека грошового обігу, інфляційна, валютна, бюджетна, боргова та інвестиційна, є частково результатом недостатнього теоретико-методологічного дослідження цих категорій.

Л. Лісовська, як альтернативний шлях оцінювання рівня фінансової безпеки, пропонує визначення критерію фінансової безпеки, аналіз отриманих результатів, вибір показників (індикаторів) визначення порогових значень, моніторинг показників співставлення фактичних значень показників з пороговими визначення ступеня фінансової безпеки, прогнозування найважливіших груп показників (індикаторів) [3].

Оцінювання рівня фінансової безпеки повинна відбуватися з урахуванням дотримання таких принципів:

- адекватності оцінкових параметрів сутності процесів, що є предметом аналізу;
- комплексності (врахування усіх факторів, що впливають на певну небезпеку чи загрозу);
- виділення головних елементів наявних або потенційних небезпек і загроз;
- послідовності оцінкових заходів;
- можливості вжиття необхідних запобіжних, профілактичних або коригувальних заходів щодо реальних чи потенційних небезпек і загроз.

Індикатор – елемент, що відображає процес або стан об'єкта спостережень, його якісні та кількісні характеристики. Щодо вибору індикатора, необхідно зазначити, що кожен показник має бути економічною величиною, яка має чіткі межі коливань. Потрібно розрізняти індикатори міжнародного рівня та національні, індикатори відстеження та впливу [4].

Індикатори фінансової безпеки відображають специфіку певного рівня управління (громадян, домогосподарств, підприємств, організацій, галузі господарського комплексу, регіонів, банківської системи, фондового ринку, держави) або таких її складових, як безпека грошового обігу, інфляційна, валютна, бюджетна, боргова й інвестиційна безпека.

Індикатори міжнародного рівня використовуються здебільшого міжнародними організаціями для зіставлень і аналізів показників країн світу. Національні індикатори застосовують для вивчення тенденцій у розвитку фінансово-кредитної сфери країни, виявлення її переваг та недоліків, можливостей і ризиків. Програмні індикатори (відстеження) мають допомагати прослідкувати хід реалізації заходів монетарної, валютної, фіскальної, бюджетної, інвестиційної, боргової політики. Індикатори впливу передбачають кількісну та якісну характеристику змін, що відбуватимуться від виконання політичних намірів [5].

Обґрунтована система індикаторів дає змогу оперативно здійснювати аналіз фінансової безпеки різних об'єктів, попереджувати розвиток негативних тенденцій, вносити необхідні корективи як у повсякденну діяльність, так і на перспективу, прогнозувати розвиток подій. Залежно від специфіки досліджуваного явища, визначаються порогові значення індикаторів, що не можуть визначатися шляхом точних розрахунків, а визначаються експертно на основі досвіду.

З метою забезпечення фінансової безпеки, важливо здійснювати постійний моніторинг її індикаторів, зокрема:

- рівень перерозподілу ВВП через Зведений бюджет України;
- рівень монетизації ВВП;

- дефіцит Державного бюджету;
- ступінь доларизації національної економіки;
- швидкість обігу готівки;
- процентна ставка за банківський кредит;
- ставка рефінансування НБУ;
- валютний курс;
- питома вага довгострокових банківських кредитів у загальному обсязі наданих кредитів;
- питома вага податків в обсязі ВВП [6].

Окрім того, оцінка фінансової безпеки на національному рівні нині здійснюється відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Відповідно них, виділяють шість блоків індикаторів для оцінки різних структурних складових фінансової безпеки держави. Так, безпека небанківського фінансового ринку та бюджетна безпека визначаються на основі чотирьох показників, стан боргової безпеки оцінюється на основі п'яти співвідношень, рівень валютної та грошово-кредитної безпеки діагностується шістьма індикаторами, а для оцінки банківської безпеки використовується сім показників.

Є кілька методів забезпечення фінансової безпеки, серед яких доцільно виокремити: збір і аналітичну обробку інформації, постійний моніторинг і аналіз загроз та індикаторів фінансової безпеки, прогнозування умов і здійснення конкретних заходів щодо підтримання належного рівня фінансової безпеки (рис. 1).

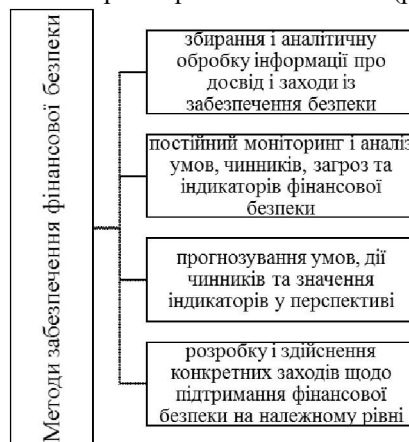

Рис. 1. Основні методи забезпечення фінансової безпеки держави [7]

Підтримку фінансової безпеки на належному рівні забезпечують здійснення моніторингу і визначення основних загроз. Це дає змогу своєчасно розробляти та вживати практичні заходи з мінімізації чи ліквідації негативного впливу загроз.

Усі проблеми у фінансовій безпеці можна поділити на внутрішні та зовнішні, існуючі та можливі. Критерієм поділу загроз на існуючі або можливі є порогове значення індикатора, який характеризує певну загрозу. Загрози, які уже перевищили порогові значення, вважаються існуючими або реальними, якщо ні – можливими або потенційними. Основними проблемами в сфері забезпечення фінансової безпеки України є:

– недостатність фінансових ресурсів у суб’єктів господарювання для забезпечення відтворювального процесу;
 – незавершеність законодавства у фінансовій сфері;
 – слабкість грошово-кредитної системи;
 – відсутність цілісної стратегії іноземного інвестування;
 – низький рівень соціально-трудових відносин, соціальної спрямованості економіки;
 – незбалансованість структури зовнішньої торгівлі, значний обсяг зовнішнього боргу [8].

Розрахунок фактичного значення потребує аналізу порогових значень індикаторів стану фінансової безпеки України у часовому розрізі. Стосовно визначення інтенсивності та сили впливу загроз, необхідно звернутися до методів експертного аналізу. Використання методу оцінки рівня фінансової безпеки, запропонованого О. Лісовською, як додаткового механізму вимірювання ступеня загроз дасть змогу підвищити ефективність заходів зі зміцнення фінансової безпеки держави. Застосування теорії ймовірності допоможе попереджати виникнення загроз і вживати адекватних заходів із їх зменшення, уникнення або усунення (табл. 1) [9].

Таблиця 1

Ризики при забезпеченні фінансової безпеки України [10]

№ з/п	Потенційні та реальні ризики	Коротка характеристика потенційних чи реальних ризиків
1	Недосконалість і незавершеність законодавства у фінансовій сфері	призводить до послаблення її регуляційних функцій, криміналізації економічних відносин, зниження внутрішніх соціально-економічних стимулів економічного росту, нездатності ефективно обслуговувати грошові потоки глобальної економіки
2	Слабкість грошово-кредитної системи	проявляється у недостатності обігових коштів, низькому рівні платіжної дисципліни, значних обсягах внутрішньої заборгованості; підтримання штучного курсу національної валюти за рахунок, здебільшого, монетарних важелів, що стримує розвиток національної економіки і призводить до поширення “тіньової” економіки
3	Невисока конкурентоспроможність банківської системи	низький рівень сумарного банківського капіталу, який не задовольняє потреби економіки, насамперед з огляду на потреби економічного зростання, на здійснення істотних структурних змін, переходу до інноваційно-інвестиційної моделі економічного зростання
4	Відсутність цілісної стратегії щодо іноземного інвестування, зокрема ТНК	недостатня інвестиційна активність вітчизняного капіталу, яка є недостатньою для відтворення національної економіки, усунення структурних диспропорцій, економічного зростання країни
5	Низький рівень розвитку фондового та страхового ринку	його низька капіталізація, недостатність фондових інструментів, недосконалість фондової інфраструктури
6	Незбалансованість структури зовнішньої торгівлі	відсутність інфраструктури з обслуговування та дієвих механізмів регулювання грошових потоків глобальної економіки, які були б включені до європейської та міжнародної систем безпеки

Узагальнюючи різні позиції з приводу існуючих проблем при забезпеченні фінансової безпеки держави, а також аналізуючи норми вітчизняного законодавства у цій сфері, джерела потенційних і наявних загроз можна поділити на внутрішні і зовнішні. При цьому загрози фінансовій безпеці доцільно розглядати як наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України у фінансовій та економічній сферах.

Сучасна динаміка суспільних процесів в Україні й світі зумовлює необхідність формування адекватної, ефективної та економічно виправданої системи захисту національних інтересів та забезпечення національної (зокрема економічної і фінансової) безпеки. Стратегічною метою політики національної безпеки України є забезпечення державного суверенітету та територіальної цілісності, національної єдності на основі демократичного поступу суспільства і держави, дотримання прав і свобод людини й громадянина, створення умов для динамічного зростання економіки, забезпечення європейських соціальних стандартів і добробуту населення. Як зазначається у Стратегії національної безпеки України, забезпечення прийнятого рівня економічної безпеки неможливе без здійснення структурної перебудови і підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Для цього необхідно насамперед поліпшити інвестиційний клімат, зокрема шляхом забезпечення дієвого захисту права власності, удосконалення регуляторного і корпоративного законодавства, обмеження монополізму, розвитку фінансового та фондового ринків [11].

Одним із найважливіших завдань у цьому контексті є реформування податкової системи, забезпечення спрямованості фіскальної політики держави на зменшення частки усіх складових матеріальних витрат в економіці. Необхідно підвищити ефективність використання державних коштів, забезпечити дієвий державний контроль за діяльністю суб'єктів природних монополій, прозорість використання ними фінансових ресурсів, ефективність тарифної та регуляторної політики. Заходи економічної політики держави потрібно спрямовувати також на зміцнення фінансового стану суб'єктів господарювання, забезпечення зростання їх рентабельності та капіталізації. Не менш важливо забезпечити подолання тінізації економіки та припинення впливу капіталів за кордон; збалансований розвиток бюджетної сфери; внутрішню і зовнішню захищеність національної валюти, її стабільність, захист інтересів вкладників; здійснення виваженої політики внутрішніх та зовнішніх запозичень.

Окрім того, моніторинг потенційних і реальних загроз фінансовій безпеці та усунення передумов їх виникнення дасть змогу посилити фінансову безпеку через вжиття адекватних і своєчасних заходів [12].

Методологія оцінки рівня безпеки можлива й за використання методів класичної теорії ймовірності. За цією теорією, ймовірністю події (у цьому випадку – існування загрози безпеці) є відношення кількості рівно ймовірних варіантів (виникнення ризиків і потенційних загроз), що сприяють настанню цієї події (стану небезпеки), до кількості всіх можливих варіантів. У методиці визначення рівня економічної безпеки України є низка показників рівня фінансової безпеки (рис. 2).

Так, наближення індикаторів економічної безпеки до їх гранично допустимої величини свідчить про наростання загроз соціально-економічній стабільності суспільства, а перевищення граничних значень – про входження суспільства в зону нестабільності і соціальних конфліктів, фактично, про реальну загрозу економічній безпеці. Зважаючи на це, фінансову безпеку держави необхідно розглядати як деякий стан, що задовольняє

визначений набір граничних значень індикаторів. Окремі індикатори фінансової безпеки свідчать про певні існуючі негаразди, наявність диспропорцій тощо (табл. 2).

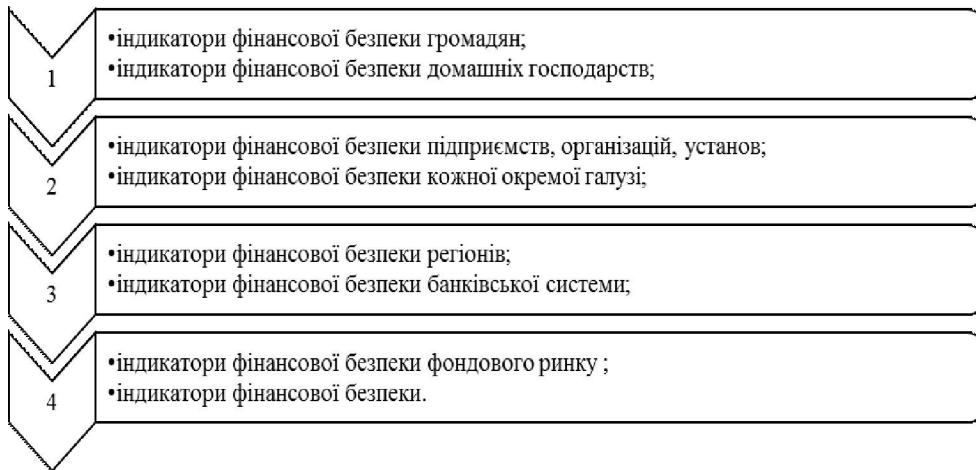

Рис. 2. Основні індикатори економічної безпеки при оцінюванні рівня фінансової безпеки держави [13]

Таблиця 2

Сигнали окремих індикаторів фінансової безпеки [14]

Види індикаторів	Про що сигналізують
Підвищення рівня і темпів інфляції, зростання заборгованості з заробітної плати, соціальних виплатах	Порушення принципу справедливості розподілу благ
Завищення відсоткових ставок, зниження частки довгострокових кредитів, зниження рівня рентабельності	Порушення принципу ефективності виробництва
Наявність бюджетного дефіциту	Розлад фінансової системи
Покриття бюджетного дефіциту зовнішніми позиками	Збільшення навантаження на платіжний баланс країни
Зростання частки втрат грошових доходів населення на придбання іноземної валюти	Втрата довіри до національної грошової одиниці
Наявність цінових диспропорцій	Завищена прибутковість одних галузей за заниженої прибутковості інших
Нарощування внутрішнього державного боргу в умовах падіння виробництва	Держава потрапляє до “боргової пастки”
Зростання зовнішньої заборгованості на фоні падіння виробництва	Зростання залежності економічної політики держави від інтересів держав-кредиторів
Значна нерівномірність доходів як по галузевій, так і по територіальній вертикалі і по демографічній горизонталі	Порушення умов збалансованого функціонування національної економіки

Також необхідно зазначити, що неприпустимим є приведення системи індикаторів у відповідність лише з фактичним станом національної економіки. Необхідно усвідомити існування перспектив і враховувати цей фактор. Також важливо зауважити, що не всі загрози фінансовій безпеці можуть бути формалізовані та мати кількісну характеристику [15].

Таким чином, створення повноцінного механізму забезпечення фінансової безпеки держави передбачає, насамперед, вирішення широкого кола проблем, що стосуються формування критеріїв та принципів забезпечення фінансової безпеки, визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій сфері, здійснення постійного відстеження факторів, які зумовлюють загрозу фінансовій безпеці країни, а також вживання заходів щодо їх попередження та подолання. Окрім того, для створення механізму забезпечення фінансової безпеки необхідно вирішити цілий комплекс правових, структурно-організаційних, процедурних, кадрових, технологічних та ресурсних питань.

Що стосується систем забезпечення фінансової безпеки, то поки що поза належною структурною організацією залишається система відповідних інститутів і організаційно-управлінських структур, які мають займатися цією проблемою, концепція їх перспективної побудови. Додаткові труднощі у формуванні системи фінансової безпеки України пов'язані з відсутністю в країні координаційного центру, який, отримуючи інформацію з цієї проблематики від різних міністерств і відомств, мав би змогу узагальнити її і зробити відповідні висновки.

Аналіз оцінки фінансової безпеки показав, що провести на підприємстві діагностику рівня фінансової безпеки досить проблематично, оскільки у різноманітних підходах використовують різні критерії та індикатори. Це дає змогу стверджувати, що, визначаючи фінансову безпеку певним методом, ми не отримуємо достовірної оцінки фінансової безпеки підприємства. Тому предметом подальших досліджень може стати формування узагальненого підходу до оцінки фінансової безпеки підприємства.

Список використаної літератури

1. Сухоруков А., Ладюк О. Фінансова безпека держави : навч. посіб. К. : Центр навч. літ-ри, 2007. 192 с.
2. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. К. : Київський національний торговельно-економічний університет, 2001. 309 с.
3. Лісовська О. Л. Економічна політика і фінансова безпека України : навч. посіб. / Нац. акад. Служби безпеки України. К., 2003. 182 с.
4. Ліпкан В. А. Безпекознавство : навч. посіб. К. : Вид-во Європейського університету, 2003. 208 с.
5. Барський Ю. М. Показники оцінки фінансової безпеки регіону. URL : http://www.confcontact.com/2012_05_25/1_barskij.php.
6. Запоточний І. В., Захарченко В. І. Державне регулювання регіональної економіки / [за заг. ред. д. е. н., проф. В. І. Захарченка]. Х. ; Львів ; Одеса : ТОВ "Одісей", 2003. 592 с.
7. Губенко І. В. Особливості формування системи показників фінансової безпеки національної економіки // Науковий вісник УДІЕУ. 2011. № 4(12). С. 55—60.
8. Колісник О. Альтернативні підходи в теорії безпеки і їх застосування у фінансовій науці // Вісник ТНЕУ. 2006. № 15. URL : http://www.library.tane.edu.ua/index.php?op=visnyk&submenu=nauk_vydannya&go=archive&parent_uid=26.
9. Лісовська О. Л. Економічна політика і фінансова безпека України... 182 с.
10. Кравчук Н. Я. Фінансова безпека держави: реальність і доцільність в умовах глобалізації // Вісник Тернопільського академії народного господарства. 2000. Вип. 9. С. 121—126.

11. Толуб'як В. Підвищення ефективності підприємств комунальної власності у завданнях наповнення бюджетів місцевого самоврядування // Вісник НАДУ при Президентіві України. 2004. № 1. С. 257—264.

12. Козак Л. С., Федорук О. В. Тенденції розвитку й ефективність забезпечення європейської економічної безпеки в умовах глобалізації економіки // Управління проектами, системний аналіз і логістика. 2012. Вип. 10. С. 505—512. (Технічна серія). URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Upsal_2012_-10_92.pdf.

13. Донець Л. І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємства. К. : Центр учб. літ., 2014. 240 с.

14. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. К., 2008. 48 с.

15. Рудик Н. В. Фінансова безпека в системі управління державними фінансами // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 5. С. 128—133.

*Стаття надійшла до редакції 01.03.2018
Схвалена до друку редколегією 27.03.2018*

L. Akimova

METHODOLOGICAL APPROACHES FOR ESTIMATION OF FINANCIAL SECURITY AT THE LEVEL OF PUBLIC INSTITUTIONS

The article analyzes various approaches of scientists to the assessment of financial security of the enterprise. The basic methods of ensuring financial security of the state are allocated. The risks are described in providing financial security of Ukraine. The main indicators of economic security are outlined when assessing the level of financial security of the state. Signals of individual financial security indicators are highlighted.

Key words: economic security of the state, indicators of financial security, threats to financial security, financial security, methodical approaches, analysis, indicators, criteria, functional structure.

Відомості про авторів

Акімова Л. М.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та економіки природокористування Національного університету водного господарства та природокористування

Андрєєв В. О.

аспірант Національної академії державного управління при Президентові України

Андрійєв М. М.

аспірант Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Більовський М. О.

аспірант Національного університету цивільного захисту України

Бліщук К. М.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Боровська Г. С.

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри європейської інтеграції та права Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Борщук Є. М.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Бялоблоцькі К.

асистент відділу Європейські студії Вищої школи регіональної економіки в Кутно

Гбур З. В.

докторант Національної академії державного управління при Президентові України

Горбатюк С. Є.

кандидат наук з державного управління, докторант Національної академії державного управління при Президентові України

Гордієнко Є. П.

аспірант Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Журавель Ю. В.

аспірант Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Заверуха М. М.

аспірант Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Каляєв А. О.

кандидат історичних наук, доцент, декан факультету публічного управління та адміністрування Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Киртока М. П.

аспірант Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Кіянка І. Б.

доктор політичних наук, доцент, доцент кафедри європейської інтеграції та права Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Козаченко Т. П.

кандидат наук з державного управління, докторант Національної академії державного управління при Президентові України

Крайник О. П.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Крутій О. М.

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри політології та філософії Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Лемішко Б. Б.

аспірант Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Лихач Ю. Ю.

кандидат наук з державного управління, перший заступник директора Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу

Магась Г. А.

кандидат наук з державного управління, начальник кафедри оперативного мистецтва Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького

Майстро С. В.

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри економічної політики та менеджменту Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Малиш Н. А.

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри економічної теорії та конкурентної політики Київського національного торговельно-економічного університету

Мельнишин Л. В.

аспірант Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Москаленко С. О.

кандидат наук з державного управління, заступник директора Інституту публічного управління та адміністрування Національної академії державного управління при Президентові України

Мостова К. В.

ад'юнкт Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

Нікієлова Є. М.

аспірант Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Оцабрик І. І.

аспірант Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Підберезник Н. П.

кандидат наук з державного управління, докторант Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Приліпко С. М.

кандидат економічних наук, доцент, докторант Національної академії державного управління при Президентові України

Радченко О. В.

доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, головний науковий співробітник науково-дослідного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

Слоньовський М. В.

аспірант Міжрегіональної академії управління персоналом

Соломко Ю. І.

аспірант Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Федорчак В. В.

кандидат наук з державного управління, докторант навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Чаплай І. В.

кандидат наук з державного управління, докторант Міжрегіональної академії управління персоналом